

Ihmeellisen rohkea tutkimus homeopaattisilla lääkkeillä

Homeopatian väitetään perustuvan lähinnä uskomukseen sen suotuisasta vaikutuksesta. Entä olisiko homeopaattisilla valmisteilla sittenkin jotakin ihmeellistä tehoa? Skeptikkojen vapaaehtoinen tutkimusryhmä halusi ottaa asiasta selvää.

Heinäkuussa 2010 joukko uhkarohkeita skeptikoita päätti ratkaista lopullisesti, onko homeopaattisissa lääkkeissä tehoa vai ei. Onhan niiden väitetty olevan reseptoritasoltaan sangen spesifisiä, ja valmisteiden vaikuttavan mekanismin on esitetty toimivan varsin yksilökohtaisesti. Tosin homeopaattisten lääkkeiden pitoisuuden ja vaikutuksen välistä korrelaatiota on vaikea ymmärtää, kun lääkkeen alkuperäinen raaka-aine on täysin häivytetty lopputuotteesta. Siksi homeopaattisen valmisteen pitoisuuden ja vaikutuksen välisen riippuvuuden kuvaamiseen ei ole olemassa hyviä tutkimusmenetelmiä. Näin päädyttiin varsin radikaaliin ratkaisuun: jotta vaikutus olisi selkeästi havaittava, joukko vapaaehtoisia päätti ottaa runsaan yliannostuksen homeopaattisia valmisteita.

Tarkoitus oli testata, minkälaisen kliinisen vasteen homeopaattisilla lääkkeillä saisi aikaan. Koska kyseessä oli varsin arveluttava koe, osallistujat valittiin sisäpiiristä eli tieteellisen yhdistyksen Skepsis ry:n aktiiveista. Kokeen itsemurhaluonteisen asetelman vuoksi tutkimukseen ei pyydetty minkään sortin lautakunnan lausuntoa. Niin ikään tutkimuk-

sen suorittamista varten laadituista eettisistä säännöistä viis veisattiin. Mainittakoon, että ulkomailla järjestetyt vastaavat kokeet eivät tietävästi ole aiheuttaneet suuria joukkokuolemia.

Ambulanssi takasi turvallisuuden

Koe päätettiin suorittaa turvallisesti ja avoimesti julkisella paikalla, ja siksi tapahtumalle piti saada lupa. Helsingin kaupungille faksattiin virallinen tiedote tempauksesta, joka haluttiin järjestää Hakaniemen torilla. Kymmenen minuutin kuluttua faksin lähettämisestä kokeen johtoryhmä sai tiukan puhelun, jossa kaupungin virkamies ilmoitti hakemuksen olevan myöhässä. Yllättäen virkaintous kuitenkin laantui, olihan tapahtumasta tiedotettu jo etukäteen suurimmissa sanomalehdissä. Vähäisin ponnistuksin Helsingin kaupungilta heltisi virallinen paperi, jossa myönnettiin lupa asettaa pöytä Hakaniemen Kauppahallin eteen. Lisäksi kaupunki lupasi, ettei paikalle tilattua ambulanssia sakoteta väärästä pysäköinnistä.

Tieto koeryhmän aikeista kiiri aina hätäkeskukseen saakka. Siellä oltiin vakavasti huolissaan tahallisesta vaaratilanteeseen asettumisesta. Pitkässä puhelinkeskustelussa hätäkeskuksen väki saatiin kuitenkin vakuutettua, ettei syytä huoleen ole. Paikalla tulisi olemaan oikea ambulanssi vain varmuuden vuoksi, vaikka enemmän tarvetta olisi ”ho-

2555

listiselle ambulanssille”, sillä olihan kyseessä enemmänkin kokonaisvaltaiseksi mainostettu lääkintämuoto.

Käärmeen myrkkyyä ja arsenikkia

Tähän asti Suomen rohkeimpaan itseään terveinä pitävillä potilailla tehtyyn kliiniseen lääketutkimukseen osallistui yhteensä seitsemän henkilöä Suur-Helsingin ja Lahden alueelta. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla oli oman kertomansa mukaan varsin terveelliset ja säännölliset elämäntavat. Tosin yksi mieskoehenkilö tupakoi tapahtuman aikana varsin intensiivisesti, ja yksi osallistujista oli tunnettu sarjakuvataiteilija. Tutkimushenkilöistä kolme oli naisia, ja arvioitu keski-ikä oli 25 vuoden tietämällä. Koska koe tehtiin julkisella paikalla, alkoholinkäyttöä ei sallittu.

Kokeeseen tarvittavat ainekset hankittiin tuoreeltaan koepäivänä Hakaniemen Ympyrätalon apteekista heti sen auettua. Tarkoitus oli ostaa suuria määriä homeopaattisia itsehoitovalmisteita ja erityisesti sellaisia tuotteita, joiden ainesosana on käytetty tappavia myrkkyyä. Apteekista löytyikin hyllyllinen kiinnostavia valmisteita, jotka sisälsivät esimerkiksi käärmeen myrkkyyä, belladonnaa, arsenikkia, elohopeaa ja myrkytöntä allium cepaa – ihan vain sen mukavaa sipulin makua antavien ominaisuuksien vuoksi.

Asiallisen näköiset lääkepurkit sisälsivät valkoisia rakeita, ja etiketteihin oli painettu suurin kirjaimin ”30 C”. Tämä siis tarkoittaa, että yksi osa alkuperäistä ainetta on laimennettu sataan osaan vettä tai alkoholia, jonka jälkeen seosta on ravistettu. Laimentaminen ja ravisteleminen on toistettu samalla tavalla uudelleen vielä 29 kertaa.

Kussakin purkissa oli noin 200 kappaletta sokerirakeita, yhteensä 20 grammaa. Viisi purkillista eli 100 grammaa maksoi noin 130 euroa – vastaava määrä sokeria vähittäiskaupassa maksaa noin kymmenen senttiä. Farmaseutti olisi odottaessa ravistellut myös tehokkaampia 200 C -valmisteita, mutta niiden hinta olisi ylittänyt tutkimukseen varatut määrärahat moninkertaisesti.

Seitsemän rohkeaa miestä ja naista

Vapaaehtoisille annettiin kullekin purkillinen homeopaattista lääkettä. Kuusi henkilöä sai raemuotoista valmistetta ja sarjakuvataiteilija noin 20-prosenttista alkoholiliuokseen tehtyä tuotetta. Koehenkilöiden veren glukoosipitoisuutta seurattiin koko tutkimuksen ajan kyselytuntumalta ja heidän vesiannostaan säänneltiin optimaalisen tuloksen saavuttamiseksi. Oli odotettavissa, että koehenkilöiden vahvat nosebo-odotukset vaikuttavat lopputulokseen. Myöskään lähellä päivystävän ambulanssihenkilökunnan viehättävyyden vaikutusta joihinkin koehenkilöihin ei voitu sulkea pois.

Niinpä kauniina kesäamuna joukko aktiivisteja ryhmittyi Hakaniemen torilla pöydän ympärille. Seitsemän uskalikkoa avasi purkinsa ja alkoi samanaikaisesti nauttia mahdollisesti myrkyllisiä valmisteita. Viereen pysäköidyssä ambulanssissa kaksi ensihoitajaa tarkkaili jännittyneenä, kun ainakin näennäisen iloinen koeryhmä rouskutteli tabletteja. Yleisö suhtautui tapahtumaan myönteisesti ja huumorilla. Paikalle saapunut homeopatia-apteekkari Onerva Pekkonen tyytyi vain kommentoimaan, että olisittepa ottaneet jotakin 200 C -valmisteita. Emme ottaneet, koska hyllyssä ei ollut.

Homeopaattinen vaikutus jäi havaitsematta

Kukaan koehenkilöistä ei ollut nauttinut runsasta ateriaa ennen koetta, jotta tulokset olisivat siltä osin yhdenmukaiset. Vaikka käytetyt homeopaattiset valmisteet olivat pääasiassa pelkkää sakkaroosia, ei koehenkilöillä esiintynyt erityistä hyperglykemiaa. Tietenkin todettiin normaalia veren glukoosipitoisuuden suurentumista, joten osa koehenkilöistä nautti lopuksi vielä homeopaattista kahvia, jota epäilijät kutsuivat vedeksi.

Koska koe suoritettiin julkisesti torilla, ei voitu kerätä tarkempaa tutkimustietoa esimerkiksi virtsanäytteistä. Todettakoon kuitenkin, ettei suullisen kyselyn perusteella mitään diureettista vaikutusta havaittu. On myös mainit-

tava, että sarjakuvataiteilija väitti kokeneensa alkoholiliuoksen vaikutuksen erityisen voimakkaana. Toisaalta tuntemus saattoi johtua pitkällisen alkoholista pidättäytymisen vahvistamasta lumevaikutuksesta.

Tutkimustulos yllätti osoittamalla, että homeopaattisen lääkkeen avulla oli kuitenkin mahdollista pitää hauskaa ja päihteisiin verrattuna turvallisemmin. Mukava yhdessäolo tuntui myös tärkeältä. Huomattavaa oli kokeen suorittamisen helppous, kun valmisteet olivat varsin miellyttävän tai lähes neutraalin makuisia. Tunnin kuluttua koehenkilöt olivat vielä selvästi tolpillaan, joten ambulanssin henkilökunta päästettiin poistumaan ensimmäisenä paikalta. Satunnaisten haastattelujen perusteella kukaan koehenkilöistä ei kokenut minkäänlaisia vaikutuksia seuraavaan aamuun mennessä.

Kokeen julkisia jälkiseurauksia

Skeptikkojen tempauksesta oli kerrottu suurissa päivälehdissä hyvissä ajoin, joten torin laidalla oli ilahduttavan paljon väkeä. Tapahutumaan osallistuivat aktiivisesti myös yhdysvaltalainen taikuri James Randi ja Fingerporia piirtävä sarjakuvataiteilija Pertti Jarla.

Paikalla oli toimittajia useista tiedotusvälineistä: Yleisradiosta, STT:stä, kaupallisilta TV-kanavilta ja paikallisradioista. Yleisradion Päiväntasaaja-ohjelma lähetti tapahtumasta jutun heti samana päivänä. Seuraavana päivänä tapahtumasta kerrottiin mukavasti kaikissa suurimmissa sanomalehdissä vähintään STT:n toimittaman uutisen verran sekä laajasti internetin sekalaisilla uutissivuilla.

Aamulehti oli haastatellut aiheesta myös tamperelaista homeopaattia Riitta Värettä. Hänen mukaansa Skepsis ry:n koe ei todistanut homeopatiasta mitään: ”Homeopatialla ei hoideta sairauksia, vaan tiettyjä oirekokonaisuuksia. Ihmisen persoona vaikuttaa siihen, mitä valmistetta määrätään mihinkin oirekokonaisuuteen” (Aamulehti 10.6.2010).

Väre siis myönsi, ettei homeopatialla hoideta sairautta vaan pelkästään sairauden oireita. Kummallista hänen lausunnossaan on se, että

aikaisemmin uskomushoitojen puoltajat ovat väittäneet homeopatian kaltaisten holististen hoitojen olevan nimenomaan kokonaisvaltaisia, kun taas koululäketiedettä on syytetty siitä, että se keskittyy oireisiin.

Erilaista fysiikkaa

Farmasiaa yliopistossa opettava Ympyrätalon apteekin apteekkari Onerva Pekkonenkin pääsi lausumaan mielipiteensä skeptikoista. ”Skepsiksen porukasta ei varmaan kukaan ole lukenut fysiikkaa”, Pekkonen sanoo Iltalehdessä 10.6.2010. Pekkonen mukaan homeopaattisen ravistelun seurauksena alkuperäisen aineen fysikaaliset ominaisuudet siirtyvät ihmeellisesti nesteeseen. Niinpä aineesta tulee alkuperäistä myrkyä monin kerroin voimakkaampi lääke! Siis sellaista fysiikkaa.

Tosi asiassa esimerkiksi homeopaattiset 30 C -valmisteet sisältävät ainoastaan valmistuksen aikana mahdollisesti mukaan liuenneita epäpuhtauksia mutta eivät lainkaan alkuperäistä ainetta. Jos otettaisiin kaikkein vähiten laimennettu homeopaattinen valmiste, voisi alkuperäistä ainetta jopa jäädä jäljelle lopputuotteeseen.

Odottamaton kokeeseen vaikuttanut tapahtuma

Suunnitteluvaiheessa käytiin läpi mahdolliset virhelähteet, jotka saattaisivat vaikuttaa tutki- 2557

ALKUPERÄISTUTKIMUS

muksen tuloksiin. Oli kuitenkin tapahtunut jotakin sellaista, jonka kokeen johtoryhmä oli jättänyt laskuista. Eräs kaukoparantajana esiintyvä mieshenkilö oli huomionnut tapahtuman. Hän ilmoitti keskittäneensä kokeeseen etäenergiaa sekä tapahtuman aikana että sen jälkeen. Tästä syystä koe on ilmeisesti uusittava salaisesti suorittamalla se yleisöltä suljetussa tilassa. ■

PERTTI LAINE, tietotekniikan insinööri
Skepsis ry:n puheenjohtaja

LISÄTIETOA AIHEESTA:

Markku Javanainen, Veijo Saano
Homeopatian taustat ja nykykäytäntö,
www.skepsis.fi/jutut/homeopat.html

Heta Häyry, Hannu Karttunen ja Matti Virtanen
Paholaisen asianajaja – opaskirja skeptikoille,
www.skepsis.fi/jutut/paholaisen_asianajaja/